

Overzicht financiële impact bestaand en nieuw rijksbeleid van de afgelopen 15 jaar op decentrale overheden

*Naar aanleiding van brief van
de minister van BZK van 9 mei
2025*

> Retouradres

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**DG Openbaar Bestuur &
Democr Rechtsstaat**
DGOBDR-BFR-Bekostiging
Binnenl. Bestuur
BBB
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag

Onze referentie
2025-0000306956
Uw referentie
175830U

Datum 9 mei 2025
Betreft Verzoek Overzicht financiële impact bestaand en nieuw
rijksbeleid op decentrale overheden

Mede namens de staatsecretaris Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane doe ik u hierbij een antwoord toekomen op uw brief van 29 januari 2025. In deze brief verzoekt u mij om één samenvattend overzicht te geven dat uw leden inzicht geeft in de financiële impact van bestaand beleid van de rijksoverheid op decentrale overheden (i.e. van rijksbeleid dat in de afgelopen circa 15 jaar tot stand is gekomen) én van beleidsvoornemens van het Rijk die consequenties hebben voor de taken van decentrale overheden en daardoor financiële effecten sorteren op lokaal niveau.

Zoals in het Overhedenoverleg van 21 november jl. van kabinetszijde is erkend, staat de balans tussen de ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht onder druk. Als kabinet willen we met de medeoverheden een weg naar voren bewandelen. Ik schreef in mijn brief van 29 november aan uw Kamer (Kamerstukken 2024-2025, 36600 B nr. 22) dat het gesprek hierover wel zorgvuldig en precies moet worden gevoerd. Zoals ook in die brief aangegeven, streeft het kabinet ernaar om, in goede interbestuurlijke samenwerking bij de uitwerking van het Regeerprogramma, samen met de medeoverheden tot een goede balans te komen. Hier is verder over gesproken in het Overhedenoverleg van 16 april jl. De uitkomsten hiervan zijn opgenomen in de Voorjaarsnota en zijn voor de jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning in deze brief onder het kopje "4. Impact bestaand beleid met betrekking tot het gemeentefonds" nader toegelicht. Ik heb uw Kamer conform uw verzoek ook nog middels een separate brief geïnformeerd over de uitkomsten van het Overhedenoverleg van 16 april jl (Kamerstukken II, 2024-2025, 36 600-VII, nr. 136).

Deze brief mag u als eerste stap zien in de beantwoording van de vragen die in uw Kamer en de Tweede Kamer leven ten aanzien van de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht. Zoals ten eerste uw vraag in de aangenomen motie Fiers (GroenLinks – PvdA) c.s. (Kamerstukken I, 2024 – 2025, 36 600-B nr. E) waarin u verzoekt om bij de aanbieding van de begroting gemeentefonds 2026 aan het parlement expliciet te onderbouwen hoe de diverse te onderscheiden medebewindstaken adequaat gefinancierd zijn én inzichtelijk te maken hoe er voldoende budget resteert voor de autonome taak van gemeenten conform artikel 124 Grondwet en artikel 9 van het Europees Handvest inzake lokale autonomie. Ten tweede mijn toezegging aan uw Kamer in het debat van 8 april jl. over de begroting van het gemeentefonds om u mijn reflectie te doen toekomen op het advies 'Afrekenen met disbalans' van 25 maart jl. van de Raad voor Openbaar

Pagina 1 van 7

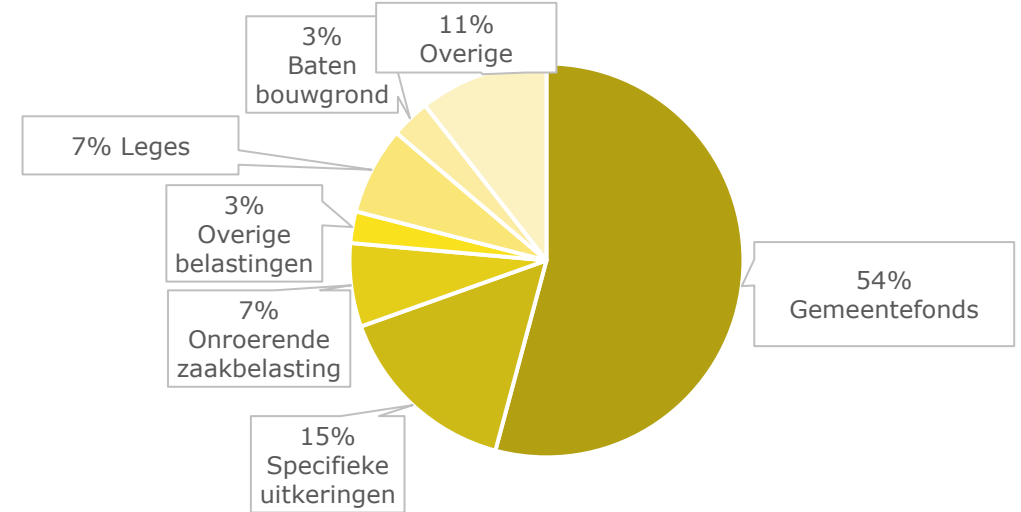
- De overzichten
 - Provincies
 - Gemeenten
- Algemeen: Impact bestaand beleid
- Impact bestaand beleid m.b.t. het provinciefonds
- Impact bestaand beleid m.b.t. het gemeentefonds
- Wat mag u nog verwachten?

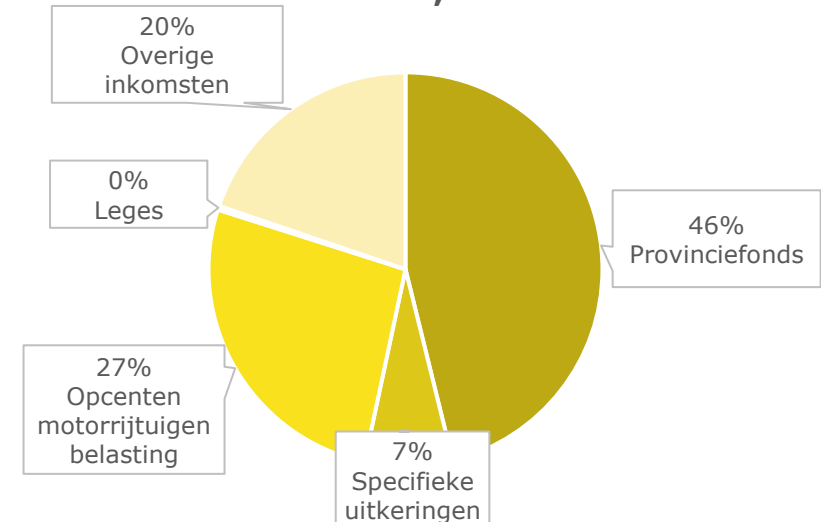
De overzichten

- Algemene boekingen waar geen taken tegenover staan zoals accres en afrekening BTW-compensatiefonds (BCF);
- Structurele taakmutaties (boekingen waar taken tegenover staan): dat zijn taakmutaties vanaf 2010 die nu nog doorlopen;
- Incidentele taakmutaties; dat zijn tijdelijke taakmutaties waaronder ook taakmutaties in verband met onder andere corona

**Inkomsten gemeenten 2023 - totaal
€ 76,7 mld.**

**Inkomsten provincies 2023 -
totaal € 6,8 mld.**

Algemeen: Impact bestaand beleid (1)

- Het is van belang dat provincies en gemeenten over voldoende middelen (zowel financieel als qua bevoegdheden) en uitvoeringskracht (menskracht, praktisch uitvoerbaar/organisatie) beschikken bij de uitvoering van hun taken. Sinds 2023 de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden.
- Gemeenten en provincies oefenen zowel taken uit in medebewind als in autonomie. Gemeenten en provincies moeten financieel in staat worden gesteld om zowel hun autonome taken als hun medebewindstaken naar behoren uit te kunnen voeren.
- In medebewind wordt van het provincie- en gemeentebestuur gevorderd dat deze uitvoering geven aan rijksbeleid. Dat gebeurt altijd bij of krachtens een andere wet dan de Provinciewet of de Gemeentewet.

Algemeen: Impact bestaand beleid (2)

- Gemeenten en provincies hebben over de besteding van de middelen uit het gemeentefonds/ provinciefonds geen verantwoordingsplicht richting het Rijk. Omdat de middelen uit de fondsen zelf niet geoormerkt zijn, is het mogelijk dat er integraal beleid wordt gemaakt over de taakvelden heen.
- Het financieel arrangement – waaronder de wijze van bekostiging, verantwoording en monitoring – moet passend zijn bij de ruimte om beleidskeuzes te maken.
- De minister zal in de kabinetsreactie op het ROB-advies nader ingaan op hetgeen artikel 108, derde lid, van de Gemeentewet nu precies bepaalt. Hier vroeg uw Kamer eveneens om tijdens de begrotingsbehandeling van het gemeentefonds op 8 april jl.

Impact bestaand beleid provinciefonds

- De voornaamste taken van de provincies zitten op het gebied van bestuur en ondersteuning, (vaar-)wegenbeheer, exploitatie openbaar vervoer, water en milieu, natuurbeheer, wegenprojecten, projecten openbaar vervoer, natuurontwikkeling, economie, ruimte, cultuur en maatschappij.
- Uit het overzicht van de structurele taakmutaties in het provinciefonds blijkt dat voor provincies met name de taken op de domeinen OV, natuur en Wet open overheid in ontwikkeling zijn.
- Zoals in de Voorjaarsnota 2024 staat aangegeven, hebben kabinet en IPO erkend dat er onderzoek nodig is naar de vraag of de bbp-systematiek evenredig meebeweegt met de ontwikkeling van de kosten op deze drie beleidsterreinen. Daarom worden deze vraagstukken nu nader uitgewerkt, waarbij het gaat om de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht. Daarbij wordt zowel gekeken naar de financiële aspecten, de inhoudelijke sturing als de rolneming door zowel Rijk als medeoverheden. Deze onderzoeken lopen momenteel. Zodra de onderzoeken zijn afgerond zal uw Kamer worden geïnformeerd.

Impact bestaand beleid gemeentefonds

- De voornaamste taken van gemeenten zitten op het gebied van het sociaal domein (participatie, jeugdzorg en Wmo), bestuur en ondersteuning, orde en veiligheid, onderwijs, sport, cultuur en recreatie, infrastructuur, ruimte en milieu.
- Voor het gemeentefonds geldt dat er sinds 2010 met name structurele taken bij zijn gekomen op de beleidsterreinen jeugd, maatschappelijke ondersteuning en arbeidsparticipatie.
- Zoals vermeld in de Voorjaarsnota 2025 zet het kabinet in op beheersbare jeugdzorg en een gezonde financiële positie voor gemeenten. Voor 2025 tot en met 2027 komt daarom in totaal circa 3 miljard euro cumulatief beschikbaar voor jeugdzorg en gemeenten, waarvan ook middelen voor de terugval in 2026 in het Gemeentefonds. Voor 2028 en verder worden de beheersmaatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd versterkt en worden aanvullende maatregelen uitgewerkt. Hierbij wordt ook van gemeenten verwacht dat zij werken aan een adequate en doelmatige uitvoering van de Jeugdwet.
- Hiernaast werken Rijk en de VNG door aan nieuwe financiële arrangementen voor Jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) die (beter) aansluiten bij de (financieel) bestuurlijke verhoudingen en meer duidelijkheid en voorspelbaarheid voor beide partijen bieden. In afwachting van deze uitwerking is voor de Wmo bij Voorjaarsnota 2024 een reeks van jaarlijks 75 miljoen euro oplopend naar 300 miljoen euro in 2029 gereserveerd voor aanvullende indexatie voor demografie/vergrijzing. Het kabinet voegt hier voor 2030 een extra tranche van 75 miljoen euro aan toe. Voor 2030 is daarmee nu 375 miljoen euro gereserveerd, structureel.

Wat mag uw nog verwachten?

- Motie Fiers (GroenLinks-PvdA) c.s.) waarin uw Kamer verzoekt om bij de aanbidding van de begroting gemeentefonds 2026 aan het parlement expliciet te onderbouwen hoe de diverse te onderscheiden medebewindstaken adequaat gefinancierd zijn én inzichtelijk te maken hoe er voldoende budget resteert voor de autonome taak van gemeenten conform artikel 124 Grondwet en artikel 9 van het Europees Handvest inzake lokale autonomie.
- Reactie op het ROB-advies 'Afrekenen met disbalans' inclusief nadere reflectie op artikel 105, derde lid, Provinciewet en artikel 108, derde lid, gemeentewet.
- Reflectie op het nog te verschijnen ROB-advies over de opzet en werkwijze van een jaarlijkse monitor die inzicht moet geven in de financiële verhoudingen tussen het Rijk en medeoverheden in lijn met de aangenomen motie van het lid Wingelaar (NSC) (TK).
- Motie van de leden De Vries (VVD) en Van Eijk (VVD) (TK) waarin wordt verzocht in kaart te brengen wat gemeenten nu al aan instrumenten en sturingsmogelijkheden hebben om de kosten te beperken en daartoe een overzicht met best practices op te stellen.